

Svenska Kryssarklubben
Sörmlandskretsen

Sörmlandskretsen 40 år

Skutsegling

Atlantica segling 1990

I månadsskiftet augusti-september var vi 23 personer, kryssarklubbare med vänner och bekanta, som seglade med Atlantica på västkusten.

Vi lämnade Göteborg på fredagseftermiddagen i grått väder och svag nordvästlig vind. Första dagen seglade vi till Knippla, som ligger en bit söder om Marstrand.

Det känns alltid lite spännande att hissa de stora och tunga seglen på en kutter. Man börjar med storseglet, därefter fock och klyvare, mesansegl och stortopp. Kanske också jagare och mellanstagesegel. Händerna blir röda och stela och mjölksockeret samlas i musklerna, åtminstone för dem som hissar i pikefall. Allt sker under ledning av de van-

ligtvis mycket unga men kunniga tjejerna som är instruktörer ombord.

På lördagen blev det inte mycket till segling. Det regnade och var nästan ingen vind alls. Vi åkte motor i smala inomskärsleder och fick se den vackra bohusslänska naturen på nära håll, ibland bara en halvmeter från relingen.

Söndagen gav däremot segling i fulla drag. Solen sken och det blåste ca 5 sekundmeter. Vi satt alla segel, till och med mellanstagesegel, och gick med god fart tillbaka till Göteborg.

Christina Frieberg

Vattnets betydelse för sjöfarten

"Nu går vi", sa Kapten Peter efter en kort information om båten. Malin & Anders (seglingsbesättning), Ann & Ingemar (byssan) har just konstaterat att allt är ombord på SXX:s Gratia i Göteborgs hamn i sept 1992.

Sydlig vind, något disigt, i övrigt bra väder gör att förhoppningarna stiger. Segelsättningen går utan missar. Ska vi få segla till Skagen? Väl ute på havet gör vi god fart och kursen är 272 grader. Ström och avdrift gör att vi går 260 grader.

För 13 gången har Christina Frieberg dragit igång Sörmlandskretsens segling på SXX:s skolfartyg, denna gång inkl några personer utanför vår krets. Från Lidingö och Västerås i norr, Bjärred i söder och t o m Humlebaek i Danmark mötte vi upp i Göteborg. En brokig skara som nu fått ett gemensamt mål SKAGEN!

Vi loggar 6-7 knop och turas om att navigera, hålla utkik och styra. "Ja nu ja" säger Håkan/Göran Ahldén, Urbans bror från Göteborg när Gratia skjuter fart genom vågorna.

"20 över tar vi ner" säger Peter. Sedan händer allt 20 över.

19.20 tar vi ner seglen.

20.20 ligger vi vid kaj i Skagen.

21.20 äter vi middag.

För att göra livet lite lättare för "backisarna" (hjälp i byssan) underhöll vi andra med allsång ackompanjerad av Göran (E-tuna) Bringholms dragspel samt skramlet från diskningen i byssan.

"Sicken go segling de ha vatt" säger bröderna Ahldén när alla går upp till Fregatten, ett ställe som inte kan beskrivas – det måste upplevas. Fregatten i Skagen besöks av alla slags människor – fiskaren på väg till eller från båt och hav, kroggäster på hemväg, salta seglarbesättningar som vi eller personer i frack och långklänning från en bröllopsfest. Musik 22-04.

"I morrn får ni göra vad ni vill, men vi går kl 12", säger Peter. Vi hann se hamnen, byn, fyrodlingen och Skagenmuseet. 20 över kom vi iväg sedan solen använt förmiddagen till att skingra dimmolnen.

I strålände väder – solsken och sydlig, något starkare vind skjuter Gratia fart mot den svenska kusten igen. Vinden håller i sig och vi forsar fram i över tio knop.

"Sikken segling", säger Urban.

Vi är något avslagna efter Fregatten och många försöker få sig en tupplur på de mest omöjliga ställen. En och annan överbrytande sjö får oss att ännu sovande utföra halsbrytande gymnastiska övningar för att undgå vattenkaskader.

20 över siktar vi Hättebergets fyr och går in mellan Pater Noster och Marstrand, in bakom Åstol. Vi söker naturhamn för en 30 meter lång båt som sticker 3,30.

"20 över tar vi ner, säger Peter. Denna gång tvingas vi ta en extra lov för att få klockan att passa. Mycket sakta lodar vi oss in mot en brygga på norra sidan av östra Brattön.

"Så stor båt ha allri vatt här inne frut, säger en av två fiskare som skyndat ut för att se om de ska tro sina ögon.

"2,90", ropar Anders vid lodet.

"De går nog bra" säger Peter och lyckas lägga Gratia så att vi har 7 meter brygga vid fören, ett avhåll åt babord och god bottenkänning.

"Där ser ni" säger Peter. "det gick ju bra" Alltmedan vattnet sjunker ytterligare 20 cm den närmaste timmen.

"Detta är Bohuslans högsta ö och toppen heter Blåkullen" berättar Peter efter middagen. "Hit flyger alla västkustens häxor på skärtorsdagen. Toppen är väl värd ett besök".

"Kl 10 går vi" säger Peter lagom till vi får in ost och vin.

"20 över" ropar alla andra. Det blir en lugn kväll med tidig nattning. Ett trött men lyckligt gäng sover.

Morgondiset förhindrar besök på Blåkullen, och att vi får något svinn bland den kvinnliga besättningen.

20 över går..... upptäcker vi att sjön är så låg att Gratia sitter ordentligt fast i leran. Vi försöker komma flott med hjälp av ankarvinschen och en tamp i bryggnocken. "Mer folk på storbommen", beordrar Peter och svänger ut den över fritt vatten, styrbord till babord fram och tillbaka för att gunga oss loss.

"I skulle ha gått tidigare på mörran då va vattnet högre" säger en fiskarhustru som tillsammans med sin dotter har kommit ner till bryggan för att tillta på "aporna".

Lille Robin 2 ½ vars föräldrar skyndat till båten för skynda till fastlandet och hämta kameran ligger kvar i bilen, tittar storögt på våra fruktlösa försök att komma loss. Vi får hjälp av Robins pappa att lägga ut ett ankare. Med hjälp av detta, full back i maskin, vinschdrag och att svänga bommen med dess besättningar fram och åter börjar Gratia lätta.

"Ja nu ja, säger undertecknad 20 över medan jag fortfarande står kvar på bryggan för att lägga loss tapen. Kapten Peter studsar av förtjusning och jag ser Gratia backa iväg.

"Hoppa" skriker Peter, men 2,20 utan sats klarar jag inte.

När Robin och hans föräldrar kommer tillbaka med kameran sitter vi fast i i en annan liten undervattenskulle. Bilder tas och Robins pappa säger:

"Titta nu ordentligt, om några år ska du också ut och segla med en sån här båt".

Resten av dagen går vi för motor mot Göteborg och 20 min över tre lägger vi fast vid Nya Varvet.

En JÄTTEKRAM till Christina för att hon har organiserat allt detta.

Sikken segling

Anders Fischer

Helgsegling med Gratia till Skagen den 23 sept 1999

Krister sa på en fikarast, i höst ska jag tillsammans med en kompis segla till Skagen. Plötsligt satt han med tre tjejer på väg till Göteborg. Anders (kompisen) kom från Stockholm och hämtade oss i Nyköping en torsdagskväll. Efter en bättre middag på Gyllene Uttern anlände vi till Nya Varvet 5 min i 12 på natten. Det var spökligt tyst, mörkt och regnigt. "var tusan är båten (Gratia) som vi ska med!" Vi mobiltelefon fick vi kontakt med Anders Fischer som lotsade oss ombord. Vår första känsla när vi kom ner i skansen (utrymmet med sov- och matplats) var – "Hur ska detta gå?" Skansen var full av människor och packning. Men vi fick plats i våra tilldelade brevfackskojer!

Första natten passerade förbi. Efter frukosten på fredag morgon var det uppställning klockan 9 00. Vi delades in i babords- och styrbordsvakter. Efter en kort drillning i sjömanskap satte vi samtliga segel. Mycket styrka och hårda tag krävdes. – Hej och hå!

Sjön under överseglingen var något krabb och pytti-pannan kom upp igen hos somliga. Skagen låg löftesrik föröver och någon tvagade sig på däck före kvällens begivenheter.

Efter en sagolik fisksoppa skingrade sig "besättningen" till olika pubar och barer. Vi hamnade på ett disko där vi var mycket nära att kapa av sladden till högtalaren. Berodde det på vår ålder eller vad?

Skagenmuseet besöktes med stort intresse på förmiddagen och sedan avseglade vi med en ny och ännu yngre skeppare till Marstrand.

Viken tur, halvwind! "Backislaget" hade inte klarat någon kryss. Ljuvlig vind, 12 knop och solen värmd gott. Vi seglade in till Marstrand med fulla segel och la oss vid kajen.

Kaos i byssan – ugnen hade pajat! Kockan hysterisk men med tekniska kunskaper i besättningen löstes problemet och en härlig middag kunde tillagas och avätas. Över Marstrand vilade ett höstligt lugn (Åtminstone för somliga!)

Med en yrvaken skeppare kom vi på söndagen iväg till vår slutstation i Göteborg. Under färden såg vi ett tiotal sälar som såg ut att ha det bra på en kobbe.

Vi anlände till Göteborg vi 15 30-tiden och mönsttrade av i glad och nöjd stämning.

Inspirerande och duktiga instruktörer matchade kunskapsnivån på besättningen och kom till undsättning i tid när "farorna" hopade sig. Stor eloge till de båda.

Vi fem konstaterade att vi klarat av att vara besättning på detta storslagna segelfartyg. Dessutom fick vi tre dagars utomordentlig förplägnad till priset av en middag på nedresans Gyllene Uttern. Detta äventyr kan verkligen rekommenderas till alla seglingsintresserade och inspirerar oss till fler resor.

Elisabeth, Maud, Lisa, Anders och Krister.

Villigt i klo och stå i pik...

.....eller konsten att segla skuta från Nya varvet i Göteborg till Skagen 22-24 september 2006

– "Ta och kvajla den där!"

- ??????

-"Jo, gör så här".....

Med ett enkelt handgrepp visade Emil, vår instruktör på babords vakt, vad han ville att jag skulle göra med tampen. Att kvajla var inte så svårt när jag väl förstod ordet – att lägga ihop repet i en snygg ring med början inifrån. Under tre dagar lärde vi oss många nya seglingstermer och mycket annat med hjälp av våra två duktiga instruktörer Emil Tisell, Oskar Duvetorp och vår kapten Peter Björnhage.

Skutseglingen från Nya varvet i Göteborg till Skagen och Käringön anordnades av Kryssarklubbens Sörmlandskrets helgen den 22-24 september. Under hela seglatsen fick vi fantastiskt god mat och den som stod för det och såg till att vi aldrig behövde gå hungriga var Kristina Nenzén Nilsson.

Hur kom vår familj på idén att segla skuta? Vad var det som fick oss att ta steget från att läsa om skutsegling i kretsbladet till att faktiskt anmäla oss? Ja, svaret på den frågan är att vi är obotligt nyfikna. Vi tycker att det är kul att få prova på något nytt och att det är intressant att få lära sig mer om segling. För oss som mestadels har seglat på ostkusten var det extra plus att få segla på västkusten, skärgården där är så olik den som vi är vana vid.

Torsdagen den 21 september reste vår familj, Håkan, Maria, Johanna och jag, från Linköping till Nya varvet i Göteborg där Gratia ligger. Som väl var lyckades vi hitta rätt på en gång i Göteborg men när vi kom fram till varvet var grindarna låsta.

Hade vi missat någon information? Fram med pappren med telefonnummer till Anders Fischer. Nej, vi hade inte missat något. De som hade kommit före oss hade bara tillfälligt lämnat Gratia för att äta pizza.

Vi fick nyckeln till grinden av Anders men att öppna grinden in till Nya varvet visade sig vara en svår nöt att knäcka. Det var en hel vetenskap - till och med för en ingenjör. Till sist lyckades vi i alla fall och kom fram till Gratia. Bredvid henne låg hennes systerfartyg Gratitude och Atlantica. Det var med spänning vi klev ombord för att "inspektera" den skuta vi skulle tillbringa tre dygn på. Emil visade oss vilka kojor vi skulle sova i och demonstrerade också hur toan fungerade.

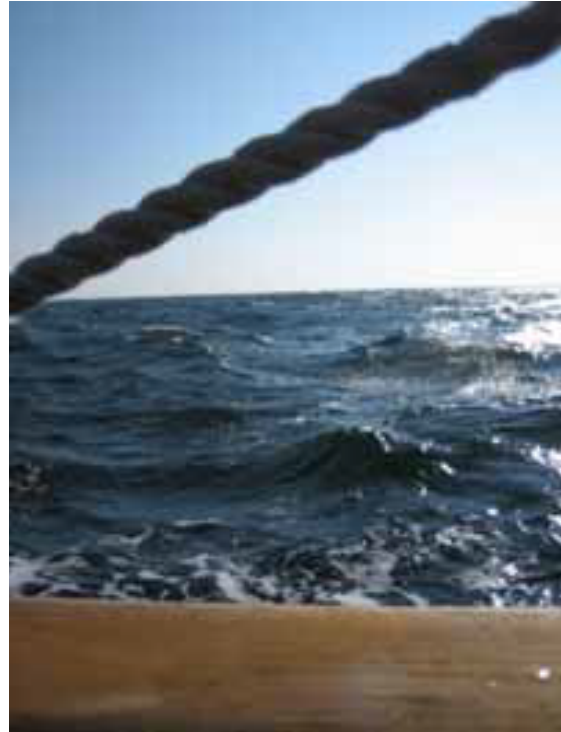
Totalt skulle 18 personer sova i samma utrymme – hur skulle det gå? Sannolikheten att inga snarkare skulle finnas ombord var minimal. Tre kojor över varandra visade sig inte vara något problem – trots att fler än en nog hade sina betänkligheter. Men alla farhågor kom på skam. Det visade sig att det gick riktigt bra att sova så många tillsammans. Allt arbete och all frisk luft bidrog till att sömnen var mycket god under hela seglatsen.

Vart skulle vi då segla? Vid frukosten första morgonen diskuterades flera olika alternativ utifrån väder och vind. Som tur var ville majoriteten segla över till Skagen så det blev dagens destination. Eftersom jag aldrig har varit där och hört så mycket om staden och det speciella ljuset såg jag extra mycket fram emot detta.

Efter genomgång av Emil och Oskar hur seglen skulle hissas kastade vi loss från kajen. Babords lag hissade klofallet och styrbordslag hissade pikfallet. Innan vi hade kommit ut ur hamnbassängen hade vi lyckats hissa dem – rekordtidigt enligt Peter Björnhage, vår kapten. Någon spridd kommentar hördes från dem som hissade – "jag ska aldrig mer klaga på att det är tungt att hissa storen på min egen båt"!

När vi lämnade Nya Varvet i Göteborg var det lugnt, vi hade nästan ingen vind. Att vara utkik just då var ingen större belastning – men gav mig tillfälle att njuta av omgivningarna. Maria var sugen på att klättra upp i riggen, eftersom det var så lite vind fick hon OK från Peter. Hon fick sätta på sig säkerhetssele och sedan klättrade hon upp. Order gavs om

att hissa toppseglet för att få lite mer segelyta och lite mer fart på båten i den svaga vinden. Det visade sig inte vara så enkelt. Seglet fastnade och Emil var tvungen klättra upp i riggen för att hjälpa Oscar och de fick ta till hammaren för att banka loss seglet som fastnat riktigt ordentligt. När seglet äntligen lossnat och man började hissa det igen så rappade skotet ur. Typiskt!

Maria som redan befann sig däruppe fick tillsammans med Oskar uppdraget att fixa skotet. Många par ögon följde Oskar när han klev ut på gaffelbommen för att få fast skotet igen. Strax innan Vinga tilltog vinden och vågorna började gå så höga att det var läge att klättra ner igen. Trots Oskars och Marias ansträngningar så hissade vi aldrig toppseglet. Vinden var behaglig – syd-sydost 7-8 m/s.

Innan vi seglade från Göteborg hade vi delats in i babords - resp. styrbords vaktlag, beroende på vilken sida i skansen man hade sin koj. Anders Fischer hade i förväg gjort upp ett schema så att alla hade halvtimmespass fördelade på navigatör, utkik, rorsman och vissel (dvs.) löpare. På så sätt skulle alla få prova på alla sysslor.

Styrbords- resp. babordslaget växlade efter två timmar, under två timmar kunde man alltså ta det lugnt och njuta av seglingen. De som varit med vid tidigare seglingar hade koll på var bekvämaste platsen för vila var – i livbåten mitt på däck! Som mest tror jag att fyra personer låg i den samtidigt.

För att hålla ordning på vaktbytena slog Anders halvtimmeglas i skeppsklockan. Ett glas ombord betyder en halv timme och en vakt. Fyra timmar delas alltså upp i åtta glas. När skeppsklockan klingade gällde det att veta var man skulle vara härnäst – och att inte lämna sin post förrän man hade fått avlösning. Alla vaktombyten utgick från navigatören, som skulle bli avlöst först.

När vi kom fram till Skagen lade vi till vid en kaj där förmodligen en och annan fiskeskuta brukar ligga. Lukten från all guano som låg på kajen avslöjade att en och annan fiskmåls hade passerat förbi och lämnat sitt "visitkort".

Lite längre in i hamnen var lukten inget problem. Där höll krogägarna rent. Varje morgon spolade de av kajen och borstade rent så att det skulle vara fräscht när kroggästerna kom.

Strax efter att vi lagt till passade de flesta på att gå en sväng i byn. En del passade också på att fylla på sina förråd av flytande näring innan det var dags att äta middag. Den bestod denna kväll av fiskgryta med aioli och varm fruktsallad till efterrätt. Vansinligt gott!

Medan matlaget diskade undan berättade Peter historien om Gratia så att vi skulle veta lite mer om den båt som vi seglade på. När väl matlaget var färdigt med disken hade klockan blivit lagom mycket för en krogrunda för dem som fortfarande hade lite ork kvar. Några hamnade på Buddy Holly, där de både kunde avnjuta en god dansk öl och visa framfötterna på dansgolvet.

Under förmiddagen nästa dag hyrde några ur besättningen cyklar för att ta sig ut till Grenen. De kom nästan ända fram men det blåste tydligen för mycket för att komma ända längst ut. De som inte cyklade gick på upptäcktsfärd i Skagen, både shopping och konstmuseum lockade. Alla var tillbaka i god tid före klockan tolv då tanken var att vi skulle lämna Skagen. Eftersom det fortfarande blåste rejält (12-13 m/s) föreslog Peter att vi skulle äta innan vi seglade iväg. Det skulle bli lugnare både för matlaget och för oss andra. Dessutom är det bra att ha något i magen när man ger sig ut i lite skvalpig sjö.

Under överseglingen lärde vi oss dessutom av Kicki att det var bra att knäpra på knäckebröd och äpplen om man börjar må dåligt. Som väl var tålde de allra flesta sjön bra.

Peter beslöt att vi skulle ta in ett rev i storen och med den segelsättningen gav vi oss så ut för att

segla mot svensk kust igen. Målet var nu Käringön norr om Göteborg. Det var kul men också ett tuftt jobb att hålla båten på kurs och Peters rekommendation att sätta på sig sjöstället innan vi gav oss iväg var ett klokt råd.

Utkiken och löparen var de som var mest utsatta för vågorna, längre bak på båten kunde man förbli lite mer torrskodd. Som mest var vi uppe i 10,2 knop (trots rev i storen) och det är inte utan att jag känner mig lite stolt över att det var jag som var rorsman just då. Om det var min förtjänst vill jag låta vara osagt – men ibland krävs det en kvinna för att få fart på saker och ting

Efter ett par timmar fick vi land i sikte och navigerade mot Käringön. När vi kom fram dit var det väldigt fullt i hamnen – skulle vi få plats eller skulle vi utse en annan natthamn? Efter lite diskussion med ägaren till en motorbåt, modell större, bytte han till en annan hamnplats och vi kunde lägga oss utanpå ett annat skolsegelfartyg som heter Astrid Finne.

Hon ägdes tidigare av Svenska Sjöräddningssällskapet, men ägs numera av MBV skolskepp (MBV = Mot Bättre Vetande).

Peters stora erfarenhet kom här väl till pass för det blev tilläggning som jag tror imponerade stort på de allra flesta som såg oss. En så stor skuta som lägger sig så elegant på plats. Vi lade ett spring från aktern och lade oss sedan sakta men säkert längs med Astrid Finne. När vi var väl förankrade var det dags att få ordning på alla segel och se till att alla tampar fanns på rätt plats.

Självt hamnade jag tillsammans med Maria och Oskar på bogsprötet för att beslå klyvaren. Det var spännande att försöka hålla balansen med enbart ett nät mellan sig och havet. Att min dotter är smidig har jag aldrig betvivlat, men skulle min egen smidighet räcka till? Det visade sig som väl var att den gjorde det.

När vi hade satt oss till bords denna kväll för att avnjuta en välförtjänt middag kom en man över från Astrid Finne för att höra om han kunde låna en gitarr. Han hade lovat sitt segelsällskap att han skulle sjunga en sång som han alltid brukade sjunga när de var ute och seglade. Han fick låna gitarren mot löftet att han som betalning skulle sjunga även för oss.

Efter middagen återvände han tillsammans med hela sitt sällskap. Tillsammans höll de ett bejublat framträdande, Kal P Dals sång "Johnny" sjöngs på

bred skånska. Efter framträdandet började vi också sjunga. Många hade hört Maria sjunga när hon var uppe på däck och bad henne nu att sjunga igen. Det blev bl.a. Drömmarnas land och Gabriellas sång. Detta var starten för allsång och många visor och skillingtryck – allt ifrån Josefin, Samboronbom till hönan Agda sjöngs till ackompanjemang från Håkan. Johanna och Maria lärde oss Köttbullevisan – en sång som kanske kan kallas för ett modernt skillingtryck. Alla kunde vara med i refrängen som bäst sjungs med tysk brytning - "Du ska inte stoppa köttbullar i näsan Markus...". Efter denna kväll har vi hört att Johanna och Maria numera kallas för "Melodiradion med Stjärner sisters".

Elisabeth Stjärner

S/y Gratia byggdes år 1900 i Cowes på Isle of Wight, England. Ursprungligen hette hon Bertha och var riggad som en yawl. Enligt legenden var det en engelsk lord som lät bygga henne till sin något vanartige son för hans bot och bättring.

Eftersom han inte var så intresserad av segling såldes båten 1915 till Frankrike. 1938 köptes hon från sin dåvarande engelske ägare av Einar A. Hansen som 1964 donerade skeppet till Seglarskolan. Enda motprestationen var att hon skulle döpas om och så fick hon namnet Gratia för att visa den tacksamhet som man kände gentemot Hansen. Hon byggdes om för att kunna härbärgera 18 elever ombord och för att kunna fungera som skolfartyg. Gratia är idag omriggad till ketch.

Källa: s/y Gratia 1900-2000

